

Opsvinget på arbejdsmarkedet

Forfejlet krisepolitik trak den økonomiske nedtur i langdrag

Opsvinget i dansk økonomi har været et af de mest træge i historisk perspektiv. Først fire år efter BNP ramte bunden begyndte beskæftigelsen at vokse. Sammenlignet med opsvingene efter oliekriserne og opsvinget efter de syv magre år (1987-1993), har det efter denne krise taget meget længere tid før beskæftigelsen for alvor begyndte at stige igen. Det skyldes i høj grad det ensidige fokus på reformer af udbudssiden af økonomien, og man ikke gjorde nok for at stimulere økonomien da den private efterspørgsel i økonomien manglede.

af Cheføkonom **Erik Bjørsted**
& stud.polit. **Eva Smidt**

11. juli 2017

Analysens hovedkonklusioner

- Opsvinget på arbejdsmarkedet har været lang tid om at komme i gang. Fra BNP ramte bunden i 2009 tog det således fire år før beskæftigelsen begyndte at vokse. Det er væsentligt længere tid end efter de andre kriser.
- Danmark har haft en lang og besværlig vej ud af krisen, hvor specielt den indenlandske efterspørgsel har været helt i bund. Det gælder særligt det private forbrug.
- Samtidig holdt den offentlige efterspørgsel i form af offentligt forbrug og offentlige investeringer ikke hånden tilstrækkeligt under økonomien da den private efterspørgsel manglede.
- Opsvinget ser dog nu ud til at have bidt sig fast, og der er udsigt til et balanceret opsving, så det er muligt at indhente de job vi mistede i begyndelsen af krisen uden at der opstår overophedning.

Kontakt

Cheføkonom
Erik Bjørsted
Tlf. 33 55 77 12
Mobil 27 68 79 50
eb@ae.dk

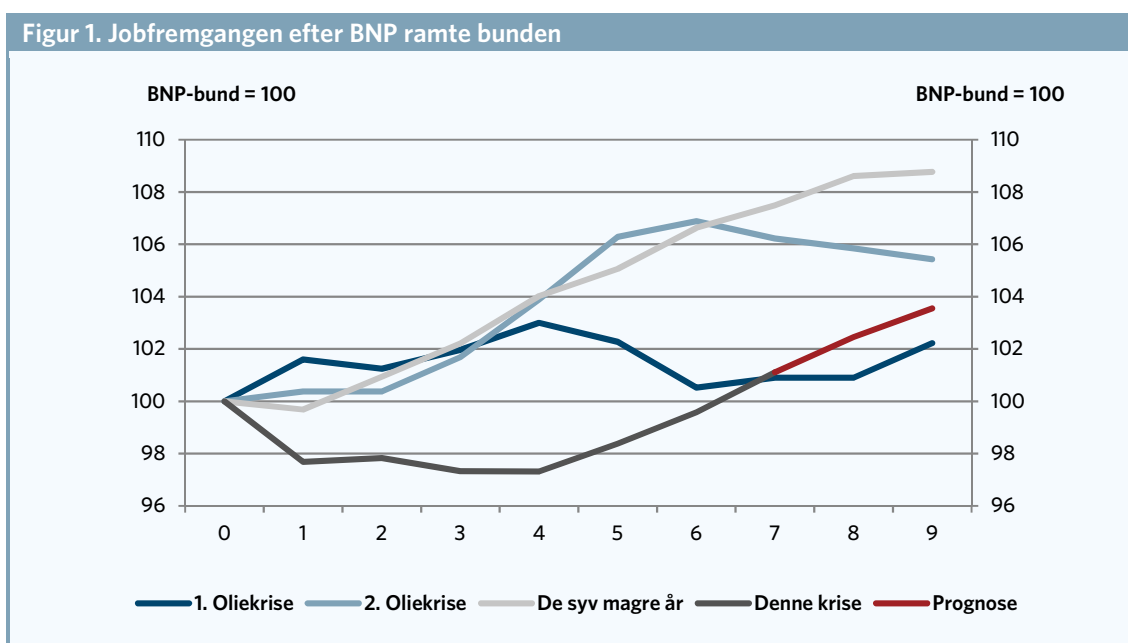
Kommunikationschef
Mikkel Harboe
Tlf. 33 55 77 28
Mobil 28 36 87 50
mh@ae.dk

Langsommeligt opsving på arbejdsmarkedet

Beskæftigelsesfremgangen i 2016 var den kraftigste der har været målt siden 2007, og netto har vi på nuværende tidspunkt genvundet næsten 75 pct. af de lønmodtagerjob, som vi tabte i begyndelsen af krisen.

Opsvinget på arbejdsmarkedet er blevet udråbt, som ét af de kraftigste sammenlignet med opsving efter andre kriser. Det var dog først 4 år *efter* BNP ramte bunden, at beskæftigelsen for alvor begyndte at vokse igen. Det fremgår af figur 1, som viser den procentvise fremgang i beskæftigelsen fra BNP ramte bunden.

Sammenlignet med opsvingene efter oliekriserne og opsvinget efter de syv magre år (1987-1993), har det altså efter denne krise taget meget længere tid før beskæftigelsen for alvor begyndte at stige igen. Det fremgår også af figur 1.

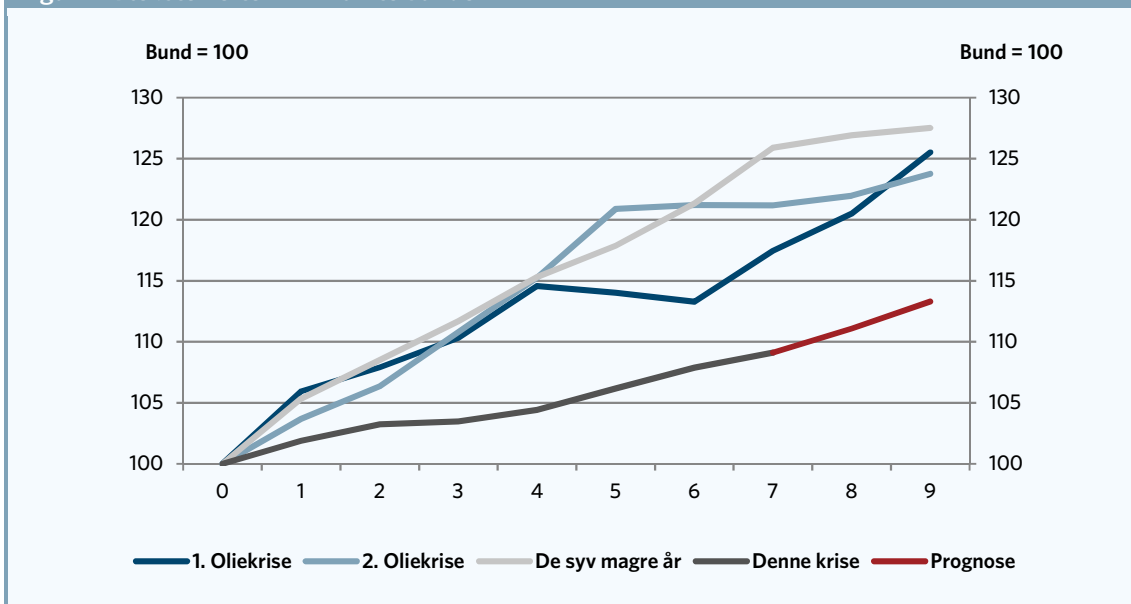

Anm.: Der ses på den procentvise beskæftigelsesfremgang efter BNP ramte bunden efter 1. oliekrise (1975), 2. oliekrise (1981), efter de syv magre år (1993) og efter den nuværende krise (2009).
 Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank.

Når det har taget så lang tid før arbejdsmarkedet kom i omdrejninger igen, hænger det sammen med, at væksten i BNP efter denne krise har været meget svag. Det fremgår af figur 2, som viser væksten efter BNP ramte bunden.

Efter de to oliekriser og de syv magre år var BNP efter 4 år vokset med ca. 15 pct., men selv 8 år efter BNP ramte bunden i 2009, var BNP kun vokset med lidt mere end 10 pct.

Figur 2. Væksten efter BNP ramte bunden

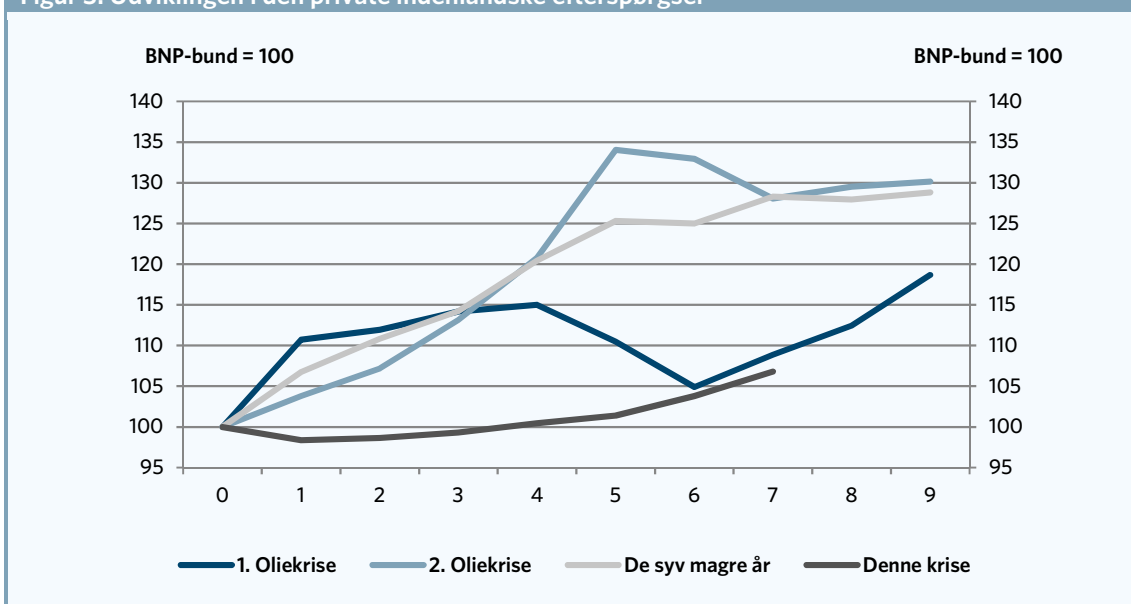

Anm.: Der ses på den procentvise vækst i BNP efter BNP ramte bunden i 1. oliekrise (1975), 2. oliekrise (1981), efter de syv magre år (1993) og efter den nuværende krise (2009).
 Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank.

Det historisk svage opsving hænger sammen med, at efterspørgslen har været ekstremt underdrejet under denne krise. I den forbindelse kan man ikke se bort fra, at den private indenlandske efterspørgsel (det private forbrug og de private investeringer), efter BNP ramte bunden, er vokset ekstremt langsomt sammenlignet med opsving efter andre kriser.

Fire år efter BNP ramte bunden efter denne krise, var den private indenlandske efterspørgsel således kun vokset med ca. ½ pct. Til sammenligning var den indenlandske private efterspørgsel på samme tidspunkt vokset med 15-20 pct. efter oliekriserne og de syv magre år. Det fremgår af figur 3.

Figur 3. Udviklingen i den private indenlandske efterspørgsel

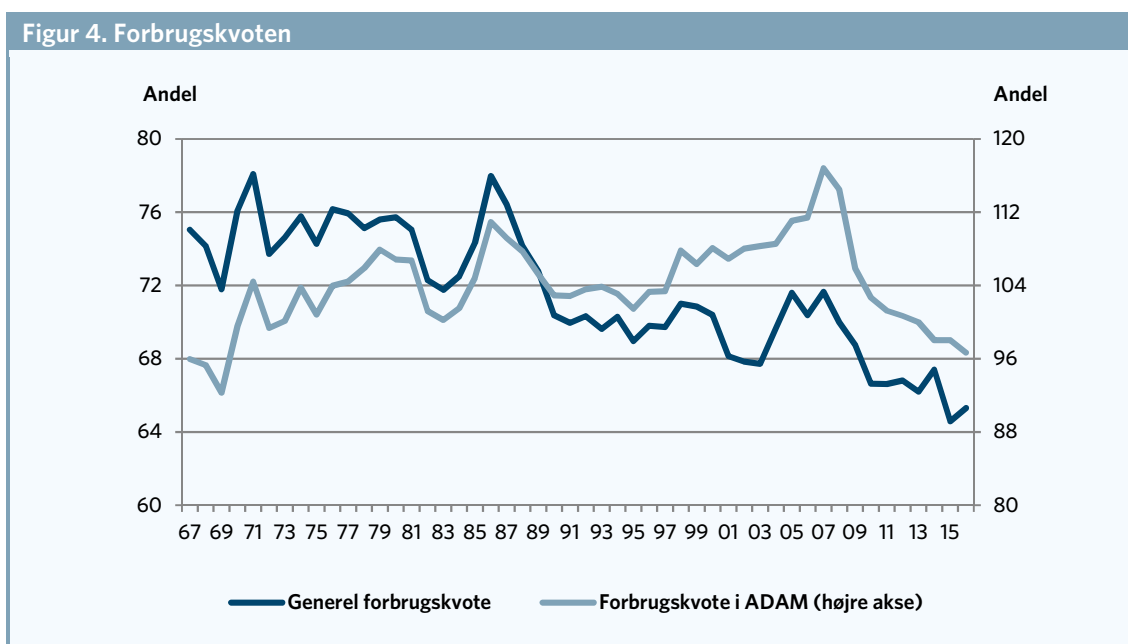
Anm.: Der ses på den procentvise vækst i den private indenlandske efterspørgsel efter BNP ramte bunden i 1. oliekrise (1975), 2. oliekrise (1981), efter de syv magre år (1993) og efter den nuværende krise (2009). Den private efterspørgsel er et kædeaggregat af det private forbrug og de private investeringer.

Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank.

Hvor grelt det har stået til med efterspørgslen bliver særligt tydeligt, når man ser på den såkaldte forbrugskvot, som viser den andel af den disponible indkomst, som bliver anvendt til forbrug.

I procent af den disponible indkomst er det private forbrug faktisk stadigvæk historisk lavt. Det fremgår af figur 4, som viser forbrugskvoten, som er forholdet mellem det private forbrug og den disponible indkomst.

I figuren er både vist den generelle forbrugskvot, som er det samlede private forbrug som andel af den samlede disponible indkomst samt en forbrugskvot, hvor det private forbrug er sat i procent af den *forbrugsbestemmende* disponible indkomst i den samfundsøkonomiske model, ADAM. Som det fremgår var forbrugskvoten i 2016 – uanset hvad kvote man ser på – fortsat historisk lav.

Anm.: Der ses på det private forbrug i pct. af den disponible indkomst. Forbrugskvoten i ADAM er beregnet som det samlede private forbrug divideret med den langsigtede forbrugsbestemmende disponible indkomst i ADAM. Når forbrugskvoten bliver højere end 100, kan det afspejle, at en del af forbruget er lånefinansieret. Det er dog svært at afgrænse den forbrugsbestemmende disponible indkomst helt præcist, så når forbrugskvoten er over 100 kan det ikke kun tilskrives lånefinansieret forbrug.
 Kilde: AE på baggrund af ADAMs databank.

Der er flere årsager til det meget markante fald i forbrugskvoten under denne krise.

For det første var der en boble på boligmarkedet og for mange danskere havde kastet sig ud i gældsfinansieret forbrug. Derfor var det en stor mavepuster, da finanskrisen ramte dansk økonomi og boblen på boligmarkedet braste. Krisen medførte store formuetab og danskerne havde efterfølgende brug for at konsolidere deres privatøkonomi.

For det andet var nedturen på arbejdsmarkedet ekstremt kraftig. Det jobtab, vi led de første par år af krisen, var langt værre end det jobtab, som vi så under de to oliekriser. Vi skal faktisk tilbage til krisen i 30'erne for at finde et jobtab, der kan matche denne krises jobtab.

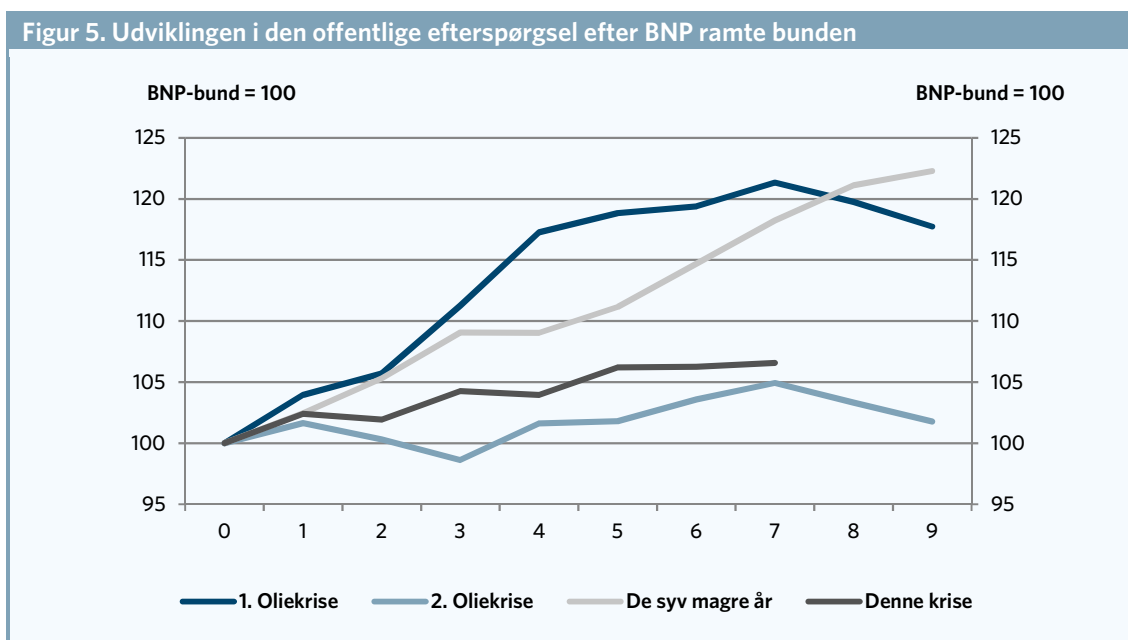
For det tredje har det haft konsekvenser, at man midt under denne krise gennemførte vidtgående reformer, som udhulede vores sikkerhedsnet og øgede pensionsalderen. Når man hæver pensionsalderen og

forringer sikkerhedsnettet, kan det skabe bekymring og utryghed hos forbrugerne, som derfor bliver mere tilbageholdende med at bruge penge.

Samtidig med at den private efterspørgsel har manglet, har væksten i den offentlige efterspørgsel (offentligt forbrug plus offentlige investeringer) efter BNP ramte bunden ikke i samme omfang, som under tidligere genopretninger holdt hånden under økonomien. Det fremgår af figur 5.

Det skyldes især den såkaldte genopretningspakke, som den daværende VK-regering gennemførte i 2010, og som medførte en stramning af finanspolitikken på et tidspunkt, hvor den private efterspørgsel ikke var kommet sig endnu.

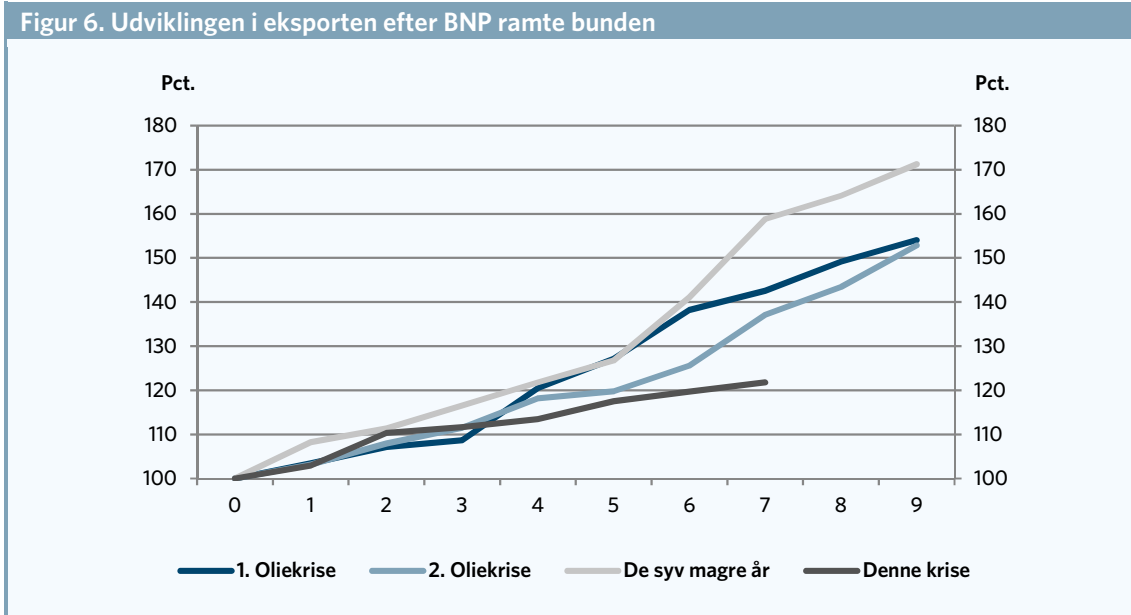
Efter den 1. oliekrise og efter de syv magre år voksede den offentlige efterspørgsel således markant mere end det har været tilfældet under denne genopretning.

Anm.: Der ses på den procentvise vækst i den offentlige efterspørgsel efter BNP ramte bunden i 1. oliekrise (1975), 2. oliekrise (1981), efter de syv magre år (1993) og efter den nuværende krise (2009). Den offentlige efterspørgsel er et kædeaggregat af de offentlige investeringer og det offentlige forbrug.

Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank.

Eksporten kom sig til at begynde med relativt pænt sammenlignet med andre kriser. To år efter BNP ramte bunden i 2009, var eksporten således vokset med godt 10 pct., hvilket var på linje med genopretningen efter de syv magre år og mere end efter hver af de to oliekriser. Kort efter blev Europa dog ramt af gældskrisen, som blev besvaret med massive sparepakker, og som gav eksporten meget svære livsbetingelser, fordi sparepakkerne sænkede efterspørgslen i Europa. Derfor bremsede væksten i eksporten op efter 2011.

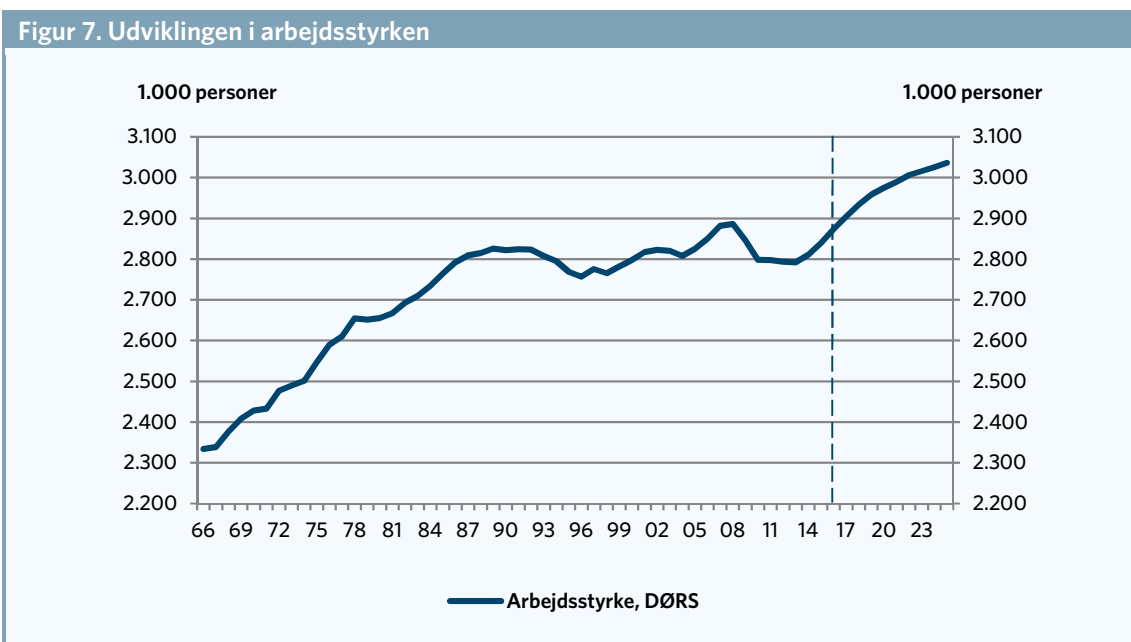
Anm.: Der ses på den procentvise vækst i eksporten efter BNP ramte bunden i 1. oliekrise (1975), 2. oliekrise (1981), efter de syv magre år (1993) og efter den nuværende krise (2009).

Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank.

Opsvinget har nu bidt sig fast

Opsvinget har omsider bidt sig fast, og der er udsigt til yderligere jobfremgang på arbejdsmarkedet de kommende år. Samtidig med at tiderne er blevet bedre og flere kommer i job ser vi i øjeblikket en stigning i arbejdsstyrken, og det vil vi også se de kommende år.

Vismændene forventer således, at arbejdsstyrken frem mod 2025 vil vokse med ca. 160.000 personer. Væksten i arbejdsstyrken skyldes dels de bedre tider, som lokker flere ud på arbejdsmarkedet, men også de mange reformer, som vi siden 2006 har gennemført. Det er en meget kraftig vækst i arbejdsstyrken der er udsigt til, og som vi ikke har set magen til siden 70'erne og 80'erne. Det fremgår af figur 7.

Kilde: AE på baggrund af ADAM's databank og Det Økonomiske Råd, Prognoseopdatering, februar 2017

Stigningen i arbejdsstyrken betyder, at det er muligt at indhente de job vi tabte under krisen og mere til uden, at der opstår overophedning.

Væksten i beskæftigelsen er ikke uholdbar. Som følge af væksten i arbejdsstyrken vil bruttoledigheden kun falde svagt de kommende år selvom beskæftigelsen også vokser. I AE's nye prognose ventes bruttoledigheden således fortsat at ligge over den strukturelle ledighed i 2019.